

**SU JŪRA
MES DIDESNI**

LEIDĖJAS:

Lietuvos jūrų muziejus

IDĖJOS AUTORĖ:

Nina Puteikienė

TEKSTŲ AUTORIAI:

Justinas Žilinskas

Romualdas Adomavičius

Nina Puteikienė

EZCO kūrybinė agentūra

(Lina Vigraitė, Dovilė Macijauskaitė)

REDAKTORĖ:

Justina Karalevičiūtė

DIZAINAS:

EZCO kūrybinė agentūra

(Birutė Kotryna Kulikauskė, Santas Mankevičius)

SPAUDA:

BALTO print

TIRAŽAS:

200 vnt.

RĖMĖJAI:

LIETUVOS
AUKŠTOJI
JŪREIVYSTĖS
MOKYKLA

Projektą finansuoja Klaipėdos miesto
savivaldybės administracija

Klaipėda

Bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos
integralios bibliotekų informacinės sistemos (LIBIS)
portale ibiblioteka.lt

ISBN 978-609-8295-07-8

Lietuvos jūrų muziejus
Smiltynės g. 3, Klaipėda LT-93100

© Lietuvos jūrų muziejus, 2022
© EZCO kūrybinė agentūra, 2022

SU JŪRA MES DĪDESNI

Atsispyrę nuo 1921 m. kovo 4 d. datos, praėjus šimtui metų, kai pirmasis nepriklausomos Lietuvos laivas – motorinis burlaivis „Jūratė“ – įplaukė į Klaipėdos uostą, ryžomės sukongcentruoti mūsų šalies jūrinę istoriją, dėmesį nukreipdami į moderniosios Lietuvos jūrinio laivyno kūrimą XX a.

„Jūratė“ su trispalve buvo simbolinė Lietuvos, kaip valstybės, žengimo į jūrą pradžia. Greta šliejasi jau ne simbolinės, o esminės Lietuvos jūriškumui datos: 1923 m. vasario 16 d. Klaipėdos krašto perdavimas Lietuvos suverenitetui ir 1923 m. birželio 27 d. Klaipėdos uosto perdavimas mūsų šaliai. Atsivėręs jūros kelias sąlygojo Lietuvos laivyno kūrimą.

Sunkiai kelią skinasi jūrinės Lietuvos idėja į šalies politinę sąmonę. Žemę suprantame labiau nei jūrą. Gal todėl nepriklausomybę atgavusi Lietuva kaip jūrinė valstybė ima nykti, prarasdama savo laivyną, o kartu – ir jūrinio pasaulio svarbą valstybės vystymo strategijose.

Lietuvos jūrinę valstybę kūrė konkretūs žmonės. Šioje knygoje pristatome dešimt XX a. tarpukario Lietuvos kapitonų. Prisimename ir LDK lyderius, turėjusius jūrinių ambicijų.

Tam, kad įkvėptume Lietuvą gręžtis į jūrą ir šiandien.

NES SU JŪRA MES DIDESNI.

LIETUVA
JŪRINĖ
VALSTYBĖ

TAVO KELIAS GALI BŪTI JŪRA

Taip, toji pati jūra, banguojanti čia pat – per kelis šimtus, o gal vos kelias dešimtis kilometrų nuo ten, kur gyveni. Kadaise jūros svajone patikėjo ir vaikinai iš miestų ir kaimų, ir ponai iš petrapilių ir rygų, kurdami pirmąsias jūrinės Lietuvos istorijas. Jie suprato, kad su jūra būsimė didesni, saugesni, turtingesni. Jie įveikė bangas, šstormus ir nepriteklus, jie užlipo ant kapitonų tiltelių ir visam laikui prisakė, kad Lietuva privalo būti jūrinė valstybė. Ši knyga tave supažindins ir su ilgu Lietuvos keliu į jūrą (o, kiek ten visko nutiko!), ir pirmaisiais Lietuvos jūrų herojais – dešimtimi kapitonų.

Išduosim paslaptį: tu gali pratęsti jų kelią – su dar didingesniais laivais, dar tolimesnėmis kelionėmis. Ateities jūros laukia savo kapitonų!

TURINYS

ANKSTYVIEJI LAIKAI

Laiko juosta / 10

Lietuvos jūrinės istorijos atspindžiai / 13

TARPUKARIS

Laiko juosta / 18

Lietuvos jūrinės istorijos atspindžiai / 21

Garlaivio įgulos schema / 28

10 Lietuvos kapitonų / 30

NAUJAUSIEJI LAIKAI

Laiko juosta / 94

Lietuvos jūrinės istorijos atspindžiai / 97

Lietuvos aukštoji jūreivystės mokykla / 102

Kapitono padėjėjos Mildos Miltakytės istorija / 106

Lietuvos jūrininkų sąjunga / 108

1422 m.

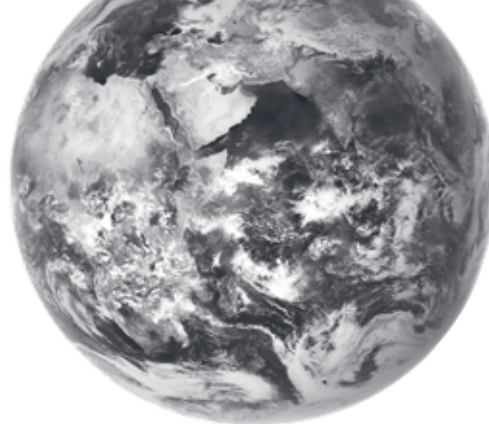
Pasirašyta Melno taika

LDK prisijungia Palangos kraštą ir pirmą kartą istorijoje gauna siaurą „išėjimą prie jūros“. Šia sutartimi nustatyta LDK vakarinė siena išliko nepakitusi iki 1923 m. Klaipėdos krašto prijungimo prie Lietuvos.

1492 m.

Kristupas Kolumbas atranda Ameriką

Prasideda nauja jūrinių atradimų era, atnešusi augalų, gyvūnų, brangiųjų metalų, prieskonių, kultūrų mainus tarp Senojo (Europos ir Azijos) bei Naujojo (Amerikos) Pasaulių.

1588 m.

Anglijos laivynas nugali Ispanijos armadą

Elžbietos I valdymo laikotarpiu, vadovaujamas Francio Drake'o, Anglijos karinis laivynas įsitvirtina kaip jūrų galybė ir išlaiko šį statusą beveik 500 metų.

1519–1522 m.

Ferdinando Magelano kelionė aplink pasaulį

Keliautojas įrodo, kad Žemė yra rutulio formos.

1400

1500

1600

1475 m.

Klaipėda oficialiai tampa komerciniu ostu

Klaipėdos gyventojams suteikus Kulmo teisės privilegiją, gyventojai galėjo verstis jūrų prekyba ir statyti laivus.

1499 m.

Vasco da Gama atranda jūrų kelią į Indiją

Europa dar labiau išplečia savo ambicijas į platųjį pasaulį.

1568 m.

ATR įsteigiama Laivų komisija

Ši Lenkijos karaliaus ir Lietuvos didžiojo kunigaikščio Žygimanto Augusto iniciatyva – vienas pirmųjų bandymų Europoje kurti tokią instituciją (lot. *Commissio Maritima*).

1609 m.

Pirmasis Lietuvos kariuomenės jūrų mūšis

ATR ir Švedijos karo metu LDK etmonas Jonas Karolis Chodkevičius laimi Salacgrivos mūšį, uosto prieigose nugalėjęs švedų laivus.

1679 m.

Bandymas Šventojoje įkurti LDK jūrinį uostą

Didysis kunigaikštis Jonas Sobieskis suteikia anglų pirkliams privilegiją įrengti uostą LDK prekių priežiūrai. Prekyba vyko iki 1701 m. švedams uostą užverčiant akmenimis ir smėliu.

1700

1768–1771 m.

Pirmoji kapitono James'o Cook'o ekspedicija

Vieno žymiausių jūrininkų vadovaujama ekspedicija tyrinėja Pietų jūras, atranda ir aprašo Australijos salą-žemyną.

1783 m.

F. Miklaševičius – JAV nepriklausomybės kare

LDK bajoras Feliksas Miklaševičius, karinio laivo „Prince Radziwill“ kapitonas, tampa Tado Kosciuškos bendražygiu JAV nepriklausomybės kare prieš anglus.

1800

1805 m.

Trafalgaro jūrų mūšis

Anglijos laivynas ir vėl sutriuškino Napoleono Bonaparto sąjungininkų ispanų laivus. Mūšyje žūva laivyno vadas, tapęs nacionaliniu anglų didvyriu, lordas Horatio Nelsonas.

1830–1831 m.

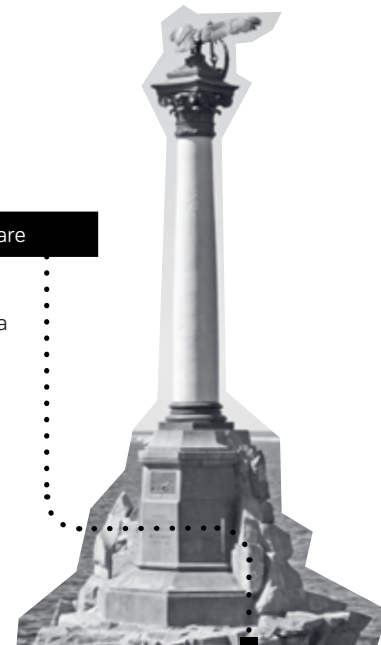
Sukilimas prieš carinės Rusijos valdžią

Iš Naugardo kilęs filomatas, sukilimo dalyvis I. Domeika bėga nuo represijų per Klaipėdą į Vakarų Europą. 1838 m. burliaviu pasiekė Čilę. Čia tapo žymiu mokslininku geografijos, mineralogijos ir etnologijos srityse; pripažintu Čilės švietimo sistemos ir universiteto kūrėju. Jo vardu pavadinti daugiau nei 75 objektai Žemėje ir kosmose.

1853–1856 m.

Lietuviai jūreiviai Krymo kare

Rusijos imperijos eiliniai jūreiviai Kielius ir Marcinka pakliūva į anglų nelaisvę prie Sevastopolio.

1868 m.

Emigranto Jono Bapkausko kelionė į JAV

„Išvažiavome mes iš Hamburgo <...> Lietuviai buvo ant laivo viso septyni <...> Keliavome per jūras lygiai tris mėnesius <...> Iš lietuvių, nors sunkiai sirgo, vienok nenumirė nė vienas.“

